

גליון

"א ישיבישע'ר חומש"

יו"ל ע"י מערכת "חיים וברכה"
 חידודים, חידושים, פרפראות, בניחוח יהודי עתיק
 ממקורות שונים מפיהם ומפי כתבם של רבותינו ותלמידיהם
 וגם מאוצרו הבלום של
 הגאון ר' **חיים ברוך נבנצאל** שליט"א
 פרשת **ויקהל-שקלים** * תשפ"ב

בשלב זה הגליון יוצא בעיקר במהדורת מייל בלבד. להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון וכן לשליחת פנינים למערכת ניתן לשלוח מייל ל: 0804hv@gmail.com להערות ובידורים נוספים ניתן להתקשר: 0548442591

מְתִיקוֹת הַתּוֹרָה - תגליות בפסוקים - עמ' 3

בְּקוּפֵא דְמַחְטָא פרפראות ודברי חידוד - עמ' 3

מִפֵּי מְדַרְשָׁא

ביאורים נפלאים

דין "מעשה ידים" במדבר

וְכָל אִשָּׁה חֲכַמַת לֵב בְּיַדֶּיהָ טוֹו (לה, כה)

(פנינה זו כבר הובאה בגליון בשנת תש"פ אך מובאת שוב עקב מעט שינויים וריבוי תוספת דברים שבה)

מרן הגרמ"ל לפקוביץ זצ"ל היה מספר: רגילים לחשוב ש"אם הישיבות" ישיבת וואלאז'ין התחילה ממרנא הגר"ח מוואלאז'ין. זה נכון, אבל לא מדויק. היא התחילה קצת קודם!... היא התחילה מאמא של הגר"ח מוואלאז'ין.

וכה סיפר: הגר"ח מוואלאז'ין, בהיותו צעיר לימים, עוד קודם שיסד את הישיבה היה מוסר שיעור חומש. ופעם אחת בפרשת ויקהל, הגר"ח הקשה כיצד "וכל אשה חכמת לב בידיה טו"ו", הרי הדין הוא שמעשה ידיה של האשה שייכים לבעל?

אמו של הגר"ח היתה נוכחת בשיעור ועל אתר השיבה תשובה גאונית: כל הסיבה שמעשה ידיה של אשה שייכים לבעלה היא בגלל חיוב המזונות שיש לבעל כלפי אשתו, והואיל ובמדבר אכלו מן שמגיע מן השמים הרי שמזונותיה של האשה לא היו מוטלים על בעלה, אם כן מעשה ידיה היו שלה עצמה.

ועוד סיפר הגרמ"ל על אותה אשה גדולה: ר' איצ'לה מוואלאז'ין אביו של הגר"ח, היתה לו ספריה גדולה, דבר נדיר באותם ימים. וכל מי שהיה חפץ לעיין או ללמוד בספר מסוים היה בא ולוקח ספר בהשאלה לכמה ימים, שבוע, או יותר.

פעם אחת ביקש ה"שגת אריה" לעיין בספר אחד לשעה קלה; הציער' איצ'לה, במקום שיטרח ללכת לביתו ואז לטרוח לשוב בכדי להחזיר, לסדר לו מקום באחד מחדרי הבית שיוכל לשבת ולעיין בספר עד שיסיים. וכך עשה. «... המשך בעמ' 3

בְּבִבְשׁוֹן הַמוֹסֵר

בנבכי הלב

בית חרושת על פי הפסוקים...

שְׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֶאכֶה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לְךָ קֶדֶשׁ שֶׁבֶת שֶׁבֶתוֹן לַיהוָה כֹּל הָעֵשֶׂה בּו מְלֶאכֶה יוֹמָת: (לה, ב)

פעם שמע מרנא ה'חפץ חיים' זצ"ל על אחד מתושבי טשנינוב, שהיה ברשותו בית חרושת שלדאבון לב פעל בשבתות. פנה אליו החפץ חיים ודיבר אל לבו שיסגרנו בשבת כדין.

פלט היהודי: רבי, כלום יש לכם מושג כמה רווחים העסק שלי מניב בכל יום שהוא פעיל, עד שאתם מבקשים שאסגור שערי? מדובר בסך ארבעת אלפים רובל ליום! סכום עתק!

אמר לו ה'חפץ חיים': ראה נא, רבי יהודי! בפסוק נאמר "תַּעֲשֶׂה", האות ת' מנוקדת בניקוד ציר"ה, ולא "תַּעֲשֶׂה" בפתח. וזאת להורות כי המלאכה "תַּעֲשֶׂה" מאליה ללא צורך במאמץ מצד האדם, כי הכל נעשה ע"י הבורא ובתנאי ש"וביום השביעי יהיה לכם קודש".

סיים החפץ חיים: ומכלל הן אתה שומע לאו!

העז הלה את פניו בחוצפה נוראה ואמר: רבי, בית החרושת שבבעלותי אינו מבוסס על פסוקים, אלא על מכונות ופועלים.

לא עברו ימים מועטים, והבולשביקים באו והלאימו את בית החרושת עם כל אשר בו והותירו אותו ריק מכל, מושפל ומוכלם. לימים פגש הלה את ה'חפץ חיים' והתנצל לפניו, אוי רבי, כמה שאתה צדקת. בית החרושת שהיה שלי פעל בדיוק על פי הפסוקים...

הלומד תורה צריך שיהא ניכר עליו שלמד תורה

וַיֵּצְאוּ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִלְּפָנֵי מֹשֶׁה: (לה, כ)

המשגיח, הגאון הצדיק רבי אליהו לאפיאן זצ"ל, עומד בספר 'לב אליהו' על כך שהתורה מציינת שבני ישראל יצאו 'מלפני משה'. «... המשך בעמ' 2

פְּבַשׁוֹן הַמוֹסֵר

בנבכי הלב – המשך מעמוד 1

לכאורה פרט זה מיותר, שכן בתחלת הפרשה כבר מסופר שמשה הקהיל את כל בני ישראל, ואם כן היה די לכתוב "ויצאו כל עדת בני ישראל", ללא צורך לציין מהיכן יצאו.

ביאר ר' אלי': התודה מדגישה כי בני ישראל יצאו 'מלפני משה' – היה ניכר על פניהם שיצאו 'מלפני משה'. הרוממות של משה רבנו, הקדשה והטהרה של בן אנוש שזכה להגיע לפסגת הגדלות שמסוגל אדם להעפיל אליה, לדבר פנים אל פנים עם השכינה הקדושה – כל כך השפיעה עליהם, עד שצורת פניהם העידה עליהם לכל רואיהם שכעת הם יצאו "מלפני משה".

דגמא לכך, הוסיף רבי אליהו, ניתן למצא על ידי התבוננות פשוטה בעוברים והשבים ברחוב. על אדם רגיל שהולך לעיסוקיו, יהיו אשר יהיו, לא נתן לראות להיכן הוא הולך או מהיכן הוא מגיע. אך אם נראה אדם שהולך בחסר שווי משקל, ידיו מתנועעות לצדדים והלוכו מקרטע, נבין כי כנראה יצא כעת מבית מרוח...

להבדיל אלף אלפי הבדלות, היה ניתן לראות על כל התנהגותם והלוכם של בני ישראל, כשהם נהדרים במראיהם ונאים בתהלוכותיהם, שכעת הם יצאו "מלפני משה".

כוחה של מחשבה טהורה "לשם שמים"

וַיִּמְלֵא אֶתְּוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחַכְמָהּ בְּתַבּוּנָהּ וּבְדַעַתָּהּ וּבְכָל מְלָאכָהּ: וַלְחָשְׁבַּת מַחְשַׁבַּת (לה, לא-לב)

בירושלמי (חגיגה פרק ב' ה"א) מסופר את שסיפר אחר (אלישע בן אבויה) על סעודת הברית שלו: "אבויה אבא מגדולי ירושלים היה ביום שבא למוהליני קרא לכל גדולי ירושלים והושיבן בבית אחד ולרבי אליעזר ולר' יהושע בבית אחד מן דאכלון ושתון שרון מטפחין ומרקדקין. א"ר ליעזר לר' יהושע עד דאינון עסיקין בדידהון נעסוק אנן בידן וישבו ונתעסקו בדברי תורה מן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים וירדה אש מן השמים והקיפה אותם. אמר להן אבויה רבותי מה באתם לשרוף את ביתי עלי? אמרו לו חס ושלום אלא יושבין היינו וחוזרין בדברי תורה מן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים והיו הדברים שמיחים כנתינתן מסיני והיתה האש מלחכת אותן כלחיכתן מסיני ... אמר להן אבויה אבא, רבותי אם כך היא כוחה של תורה אם נתקיים לי בן הזה לתורה אני מפרישו".

מסיים הירושלמי: "לפי שלא היתה כוונתו לשם שמים לפיכך לא נתקיימה באותו האיש".

שואלים העולם: וכי בשביל דבר כזה שלא היתה כוונתו לשם שמים מגיע לו שייצא בנו לתרבות רעה?!

והעולם אומר: מותר לו לאדם ללמוד תורה ולעשות מצוות שלא לשם שמים, אבל כאשר לא נוגע הדבר אליו עצמו אלא לילדיו, שם מצופה גם מן האדם הפשוט ביותר שיעשה זאת לשם שמים. ואם גם במה שנוגע לילדיו הוא עושה זאת שלא לשם שמים, זה פגם גדול.

אך נראה לבאר כך: הנה צבא שרוצה לקלוט לשורותיו חייל, אם מדובר בחייל פשוט, יבדקו את מצב בריאותו הכללי, ואם בריא הוא יקלטוהו. אולם אם מדובר בחייל קרבי, יערכו בדיקות מעמיקות מה עבר עליו מזמן לידתו, כי כל מה שקרה איתו מרגע הפצעתו לאויר העולם עלול להיות בעל השפעה עליו, ויתכנו לכך השלכות בעתידו תוך כדי הפעילות והמאומצת בשדה הקרב.

ואם ירצו שהוא יהיה טייס? ... כאן כבר לא יסתפקו בבדיקת ההיסטוריה הרפואית שלו, אלא יבדקו שלשה אבות וארבעה אמהות...

ומה ההבדל? כי יתכן שהיה להוריו או לזקניו איזו בעיה רפואית שמשהו מן המשהו שלה עבר אליו בתורשה, וכאן בכדור הארץ זה לא ניכר, אבל שם למעלה, באטמוספירה הגבוהה היכן שטסים המטוסים, בתנאי לחץ האויר הנמוכים במיוחד זה עלול להתפרץ בפתע פתאום...

והנמשל: כשאדם נמצא בצב רגיל כאן בעולם בו אנו חיים, גם אם עושה משהו שלא לשם שמים יתכן וזה לא ניכר כל כך, אבל באטמוספירה הגבוהה של העולמות העליונים, בשעה שאלישע בן אבויה עלה ונתעלה ונכנס לפרדס, שם ה"שלא לשם שמים" שהיה לאבויה בעת שאמר את מה שאמר בברית המילה של אלישע, פתאום התפרץ וקרה הנזק ואלישע בנו יצא לתרבות רעה והפך ל'אחר'.

ומענין לענין שמעתי מאבי זצ"ל דבר נפלא בשם הרב מפוניבז'. הגמ' אומרת שלעתיד לבוא אומות העולם ייתבעו על כך שלא התגיירו למרות שחזו במעמד נורא ההוד של כבוד התורה של שני עמודי האש שהיו מגיעים בעת שהתקיים "ירחי כלה". שאל הרב מפוניבז': לכאורה רואים כאן שיש תביעה שיעשו «» המשך בעמ' 3

מפי מדר'שא

ביאורים נפלאים – המשך מעמ' 1

כשסיים ה"שאגת אריה" לעיין בספר, יצא מחדרו ולא מצא את ר' איצלה. כעבור כמה דקות יצא ר' איצלה מחדר אחר בבית ואמר ל"שאגת אריה": אפשר להגיד לי מזל טוב!!! אשתי ילדה בן. שאל ה"שאגת אריה": והיכן היולדת? אמר לו ר' איצלה: כאן בחדר הסמוך! שאל אותו ה"שאגת אריה": כיצד זה יכול להיות? הרי נגזר על האשה ש"בעצב תלדי בנים" ובדרך כלל זה מלווה בזעקות של כאב?... השיב לו ר' איצלה: אמת. אבל ידענו שהרב נמצא כאן ולכן אשתי עשתה כל מאמץ וסבלה בדומיה מוחלטת, בכדי שלא להפריע את הרב מלימודו!!!

ה"שאגת אריה" שהתרגש מן המעשה בירך אותה: "יהי רצון שיהיה לך בן שלא יצטרך ספרים!"

ואכן הם זכו לבן כזה, ר' זלמלה, שנסתלק בקיצור ימים בגיל 33, ובשנות חייו הקצרות ידע בעל פה את כל התורה כולה, ישר והפוך!

מספרים שר' זלמלה פעם ישב בבית הכנסת, ובסמוך אליו ישב מישהו ולמד 'טור בית יוסף' מתוך הספר, ור' זלמלה היה עסוק בספר אחר ובענין אחר. ור' זלמלה היה מתקן את אותו אחד שקרא מתוך הכתב ומעמיד אותו על טעויות הקריאה שלו!

עוד מספרים שהגר"ח אמר על אחיו ר' זלמלה שיודע את כל התורה כולה ישר והפוך! וביאר כוונתו "ישר והפוך", אם יבקשו מאיתנו לומר את פסוקי "אשרי יושבי ביתך", בודאי נדע לאומרם, שכן רגילים אנו לאומרם ג' עמים ביום. אולם אם יבקשו מאיתנו לחזור על פסוק מאשרי מסופו לתחילתו... כאן כבר נתקשה לעשות זאת! רק בקריאה מתוך הספר נוכל. ר' זלמלה יודע הכל ישר והפוך, אין אצלו הבדל בין מתחילה לסוף או מסוף לתחילה, הכל כמונח לפניו.

אכן הוא היה "לא צריך ספרים"!!! (ר' ח.ב.)

מתיקות התורה

דקדוקים ותגליות בפסוקים

רמז שלא יבזבז אדם יותר מחומש

העשיר לא ירבה (פרשת שקלים)

טעמי המקרא על תיבות אלו הוא "מונח רביעי".

מבאר הגאון מוילנא שזה מרמז על מה שכתוב בגמרא (כתובות נ' ע"א) "המבזבז אל יבזבז יותר מחומש מנכסיו", וכך הוא הרמז בפסוק: "העשיר לא ירבה" ולא יפזר כל ממונו לצדקה, אלא יהא "מונח רביעי", דהיינו שארבעה חלקים יניח אצלו, ויחלק רק את החומש לצדקה.

פּבְּשׁוֹן הַמוֹסֵר

בנבכי הלב – המשך מעמוד 2

גם שלא לשם שמים, ואילו במעשה של אלישע בן אבויה רואים שאם מקדישים לתורה שלא לשם שמים זה פגום ומביא לקלקול? ומה החילוק ביניהם?

וביאר הרב מפוניבז': מה ההשוואה בכלל... זה יהודי וזה גוי! אצל יהודי אם זה לא לשם שמים זה פגום, אבל גוי אין לו השגה כלל בלעשות דבר שקשור לפנימיות, הכל אצלו חיצוניות, אין לו השגה ב"לשם שמים" הוא מסוגל לעשות רק "שלא לשם שמים".

(ר' ח.ב.)

כח השפעת המחשבה

וְלִחְשֹׁב מִחֲשַׁבְתָּ (לה, לב)

ידוע מאמר החכם: "מה שיעשה גיבור אחד לא יעשו אלף חרבות, ומה שתעשה מילה אחת לא יעשו מאה חרבות". ואני מוסיף: "מה שתעשה מחשבה אחת לא יעשו אלף גיבורים!"

מי לנו גדול ממרן הגרא"מ שך שביקש בצוואתו שלעילוי נשמתו יקדישו זמן לחשוב "מחשבה אחת של מוסר"! במילים ספורות אלו, הוא הותיר לנו מטען רוחני רב-עוצמה המאלפנו דעת מהו כח השפעת המחשבה לטובה, ומזה נשכיל להבין כמה הרסנית היא מחשבה רעה.

וכפי שאמר ראש ישיבה אחד לתלמידיו בימי נעוריהם: "עוד לא מצאתי סבון שיכול לנקות מחשבה לא טובה אחת של בחור צעיר".

אחד מגדולי ישראל אמר פעם על עצמו: "בגיל 80 עדיין יכולה להשפיע עלי סיפור או בדיחה ששמעתי לפני 40 שנה".

שמעתי בשם ר' ירוחם שהמשיל את כח השפעת המחשבה למה הוא דומה: כתם דיו שחור שניתו על חולצה, נהיה כתם שחור בחולצה, אבל עם אקונומיקה ושפשוף הכתם, הכתם יירד והחולצה תשוב להיות נקיה, אבל אם יש גליל חוט ארוך שעומד בבית חרושת והוא נכתם בכתם שחור, הרי לא יועיל לשפשף את מקום הכתם, מכיון שהכתם חודר עמור עמוק אל תוך הגליל, ובכל פעם שגליל החוט מגיע לנקודת הכתם שוב רואים את הכתם במקום אחר של הבד הנארג.

לבו של אדם הוא כאותו גליל חוט בבית החרושת, כתם שניתו עליו נקלט ומחלחל עמוק עמוק ולא יעזרו אמצעי ניקיון כאלו ואחרים.

אבל אני חושב שמצאתי את הסבון...

גליל החוט המוכתם, אם יקחו סיר גדול פי שנים מגודלו של הסליל, וימלאו אותו במים רותחים עם אקונומיקה ויכניסו את הסליל לתוכו ויתנו לו לשרות בתוך הסיר, המים והאקונומיקה יחלחלו פנימה ויסירו את הכתם.

וכיצד הדבר מתקיים בלבו של האדם? «« המשך בעמ' 4

פְּבִיּוּשׁוֹן הַמוֹסֵר

בנבכי הלב – המשך מעמוד 3

הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל הביא בשם אחד האדמו"רים פירוש, והרב אברמסקי אמר על כך שאמנם אין זה פשט הפסוק, אך המסר שבו נכון הוא עד מאוד.

"ויבואו מרתה", פסוק זה משול הוא לדברי תורה, שהרי אין מים אלא תורה, "ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם" – פעמים קורה שהתורה היא מרה, קשה ללימוד, הדברים אינם מובנים. עמל רב נדרש, ולא קלה היא המלאכה. "ויצעק אל ה'" – דבר ראשון, עלינו להתפלל להשי"ת שיאיר עינינו בתורתו, אך תפילה לבדה איננה מספיקה, אלא "ויורהו ה' עץ" – ה' נותן לנו עצה, מה עלינו לעשות בעת הזאת. ומהי העצה?

"וישלך אל המים" – זרוק עצמך אל התורה, אל תיפול ברוחך, המשך לעמול למרות הקשיים, "וימתקו המים" – או אז תאיר לך ההצלחה פנים, והתורה תהיה מתוקה בפך.

אדם שמשליך עצמו אל התורה, הוא מוצא את הסבון שמנקה את כל כתמי המחשבות הלא-טובות, וממילא זוכה הוא לחוש את נועם מתיקות התורה.

(ר' ח.ב.)

החכמה – מתנה או פקדון?

מֵלֵא אֲתֶם חֻכְמַת לֵב (לה, לה)

במדרש תנחומא שנינו: "יהיב חכמתא לחכימין". שאלה מטרוניתא אחת את רבי, למי נכון יותר לתת את החכמה? לחכמים או לטפשים? הלא לכאורה נכון לתת את החכמה לטיפשים הזקוקים לה ביותר, ומדוע הקב"ה נותן חכמה לחכמים?

והשיב לה: אם את יכולה לתת הלוואה, למי תתני הלוואה, לעשיר או לעני? והשיבה, לעשיר, אמר לה רבי אף הקב"ה כן.

שאל הג"ר יצחק אזרחי שליט"א: והלא מתנה ודאי עדיף לתת לעני, ורק בהלוואה שרוצים בטחון שהיא תוחזר נותנים לעשיר, ומה ענין הלוואה למתנה?

ביאר הג"ר יצחק: רואים מדברי המדרש כי התורה אינה ניתנת לאדם במתנה, אלא היא כהלוואה, ורק אם זכה נעשית תורתו.

וזה ממש מבואר בגמ' מסכת תמורה דף ט"ז ע"א ששם מאריכה הגמ' כי מי שלא עוזר לעני בשעת דוחקו ח"ו ה' יעשיר את העני ויעני את העשיר. והגמ' ממשיכה ואומרת שכמו כן אחד שלא יודע ללמוד מבקש מחכם ללמוד ואינו מלמדו, עושה כולם ה'.

רואים שהממון והחכמה הם היינו הך לענין מעמדם אצל האדם שזכה לקבלם, החכמה אינה קנין של החכם אלא היא פקדון מהקב"ה, ועליו להעריך את עובדה זו שבחר בו ה' להפקיד את הפקדון אצלו ולהעניק ממנו לאחרים.

פְּקוּפָּא דְּמַחְטָא

פרפראות ודברי חידוד

שקלים וגלגלים

אדם אחד שבנותיו הגיעו לפרקן בא להיוועץ עם חברו הטוב כיצד צולחים את התקופה הלא-פשוטה. הלה השיב "פרשת שקלים, לך ותשאל את הגבאי..." בלית ברירה הלך לגבאי בסיון לפענח את הדברים הסתומים. עד שהגבאי ירד לסוף דעתו של היועץ... וכך אמר הגבאי: כשמגיעים לפרשת שקלים, אם יש ספר נוסף, מוציאים אותו וקוראים בו. ואם אין, אז מגלגלים... כך בענין השקלים שלך, אם יש לך אוצר נוסף של מצות, תוציא אותו, ואם לא, אז מגלגלים...

מה גורם טרחה לאדם: עודף פעילות או חוסר פעילות?

מובא בהלכה להוציא שני ספרים אחד לשקלים אחד לפרשת השבוע כדי שלא יהיה טירחא דציבורא. (למעשה יש בזה דעות לגבי פרשת שקלים עצמה ואכמ"ל)

והנה אם נבוא ונשאל: מה אורך יותר זמן, הגבהה גלילה ומי שברך, או גלילת הספר פרשיות ספורות אחורה באותו חומש? אלא ביאור העניין הוא כי הטרחה היא ההמתנה ללא מעש!

והמוסר השכל העולה מכך: אם אתה מרגיש טרחנות בלימוד, בעבודת ה', זה לא בגלל קושי המלאכה, אלא זה בגלל שאתה חולס...

גליון

"א ישיבישע'ר חומש"

יו"ל ע"י מערכת "חיים וברכה"
 מאוצרו הבלום של
 הגאון ר' חיים ברוך נבנצאל שליט"א
 וממקורות נוספים (במסגרות)
 פרשת ויקהל תש"פ ותשפ"א

בשלב זה הגליון יוצא בעיקר במהדורת מייל בלבד. להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון וכן לשליחת פנינים למערכת ניתן לשלוח מייל ל: 0804hv@gmail.com להערות ובירורים נוספים ניתן להתקשר: 0548442591

המשכן במהותו חפצא של גאולת מצרים

שְׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָּכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן לַה' כָּל הַעֲשֵׂה בוֹ מְלָאכָה יוֹמָת: (שמות לה, ב) וברש"י: הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שאינו דוחה את השבת. ויש להבין מה היתה ההו"א שמשכן ידחה שבת, הרי שבת חמורה היא (ועי' שפת"ח)

ונראה לומר עפ"ד הרמב"ן בסוף פירושו לספר חומש שמות: **והנה נשלם ספר הגאולה אשר ה' אלהי ישראל בא בו לבני ישראל עם קרובו, הושיעו מיד שונאו וגאלו מיד אויבו ואליו יבא באלפי שנאן ורכב רבוא, לתת לו תורת אמת להנחיל יש את אוהבו בנה בית זבול לשכון שכינתו על כרובו, ומקדש למקדש שהמלך במסבו. ע"כ.** הרמב"ן קורא לספר שמות **ספר הגאולה** ומבואר מדבריו שגם מתן תורה ובנין המשכן הוא חלק מגאולת מצרים ושמהאי טעמא כולם כלולים בספר אחד – "ספר הגאולה".

והנה שבת היא רק "זכר ליציאת מצרים", ואילו המשכן הוא כיציאת מצרים עצמה; אם כן יש לומר שהיתה הו"א שתידחה מפני עשיית המשכן שהיא חפצא של יציאת מצרים עצמה, שהרי חלק מתהליך השלמת גאולת יציאת מצרים גופא, קמ"ל שאין משכן דוחה את השבת.

(ר' ח.ב.)

בעבור אמונה פשוטה זוכים לחכמה ותבונה

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמִטָּה יְהוּדָה: (לה, ל) שואל המשך חכמה מה הטעם שהתורה מדגישה כל הזמן שבצלאל היה בן אורי בן חור?

ומבאר ביאור נפלא ונוסיף מעט בדבריו: ידוע שבגזירות השמד שהיו בעם ישראל, למרות שאלו שהגיעו לאמונה על ידי חקירה היתה אמונתם איתנה ועמוקה יותר לכאורה, מכל מקום בגזירות השמד דווקא אלו שהאמינו באמונה פשוטה מסרו נפשם יותר. כי אלו שהאמינו באמונה פשוטה, בשעת נסיון זרקו את השכל, הם התייחסו לזה כדילמה האם לחתוך ראש או רגל... ואלו שהאמינו על ידי חקירה בשעת נסיון השכל חושב מחשבות אחרות. והמשך חכמה מביא מדברי היעב"ץ: **דהחקירה תעכב ברצון פנימי מלמסור נפשו על קידוש השי"ת.**

אומר המשך חכמה שיהודה מסר נפשו על הים (תוספתא ברכות ד, טז) חור מסר עצמו בעגל (סנהדרין ז, א), לפיכך מדגישה התורה שדווקא בזכות זה שלא חקרו ולא נתחכמו יותר מדאי זכו שיצא מהם בצלאל שהקב"ה מלא אותם בחכמה ובדעת ובתבונה וכו' ולחשוב מחשבות וכו'.

(ר' ח.ב.)

חכמה ניתנת למבקשי החכמה

וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחָכְמָה בְּתַבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה (לה, לא)

בספר מלכים א (ג, ה ואילך) מסופר שבגבעון הקב"ה נראה לשלמה המלך בחלום הלילה ושאל אותו: "מה אתן לך?" ושלמה המלך ביקש "לב שומע לשפוט את עמך להבין בין טוב לרע". והקב"ה השיב ואמר לו: "יען אשר שאלת את הדבר הזה ולא שאלת לך ימים רבים ולא שאלת לך עושר ולא שאלת נפש אויביך ושאלת לך הבין לשמוע משפט, הנה עשיתי כדברייך הנה

נתתי לך לב חכם ונבון אשר כמוך לא היה לפניך ואחריו לא יקום כמוך, וגם אשר לא שאלת נתתי לך גם עושר גם כבוד אשר לא היה כמוך איש במלכים כל ימך, ואם תלך בדרכי לשמור חוקי ומצוותי כאשר הלך דוד אביך והארכת את ימך".

והיינו שכשכר על גדלות מיוחדת זו של שלמה המלך - שכאשר הציע הקב"ה לתת לו דברים גדולים ועצומים כנסף וזהב וכו' לא היה חפץ בכלום מלבד שאיפתו הנכספת - "לב להבין משפט", נתן לו הקב"ה את כל שלשת הדברים הנוספים.

והשאלה הנשאלת היא: הרי כל "בן תורה" או "ישיבה-בוחר", לכשיישאל על ידי מאן-דהוא: מה הם שאיפותיך? מה רצונך להיות? ... ודאי תיכף ומיד ימהר להשיב: וואס הייסט? שטייגען, שטייגען און שטייגען!... מהי אם כן הגדלות המיוחדת של שלמה המלך בכך שלא ביקש כנסף וזהב, נפש אויביו ואריכות ימים, שבעבורה זכה לשכר הגדול הנ"ל?...

השיב על כך מרן הרב אברמסקי במתק לשונו, וכה אמר: אכן כן, כנים הדברים! אם יתנו ל"ישיבה-בוחר" הזדמנות לבקש כל אשר ירצה, לכשישאלוהו "מה תבקש" ודאי יהיו בקשותיו בסגנון של "לב להבין משפט" וכו'. אמת ויציב! אך מה ישיב אם ישאלוהו: מה היו חלומותיך בלילה האחרון? ... לבטח תהא שתיקתו כהודאה... על מה הוא חלם?!... הוא חלם על איזשהו קעמפ יפה... על איזו ארוחה דשנה... על צ'ולנט מוצלח... כאן, במעשה דשלמה, הוא נשאל "מה תבקש" ב-ח-ל-ו-ם-!-!-!... ומתוך סבך חלומותיו הוא השיב, ובטבעיות: "לב להבין משפט"! ומכיון שבחלום הוא השיב כך, אין לך ראייה ועדות גדולה מזו שאף במעמקי פנימיותו אכן שואף הוא להיות "לב להבין משפט". אכן זו גדלות נפלאה, ובעבורה הוא זכה לשכר האמור.

יתכן לבאר באופן נוסף מה היתה גדלותו המיוחדת של שלמה המלך במה שביקש לב להבין משפט ולא ביקש לקבל את המתנות האחרות שנתן לו הקב"ה לבקש. מלשון הפסוקים נראה בעליל, שהקב"ה בתתו לשלמה המלך את האפשרות לבקש כנסף וזהב, נפש אויביו או אריכות ימיו ושנותיו, לא אמר לו הקב"ה שיכול לבקש רק אחד מתוך שלשה, אלא אמר לו הקב"ה בסתמא: "מה אתן לך", ולכאורה אם כן לא רק שיכול היה שלמה המלך לבקש את כל שלשת הדברים - גם כנסף וזהב גם נפש אויביו וגם הארכת שנותיו, אלא גם אחר שאיפתו הנעלית להיות "לב להבין משפט" יכול היה לבקש שיתן לו הקב"ה לב להבין משפט, ולהוסיף לבקש גם כנסף וזהב גם נפש אויביו וגם אריכות ימיו, הכל הוא יכול היה לבקש, ו...כסף הלא גם כן נצרך בשביל תורה... אבל לא, הוא לא ביקש!... הוא ביקש "לב מבין משפט" ותו לא!

ולמה באמת? ... מה ראה על ככה שלמה המלך למקד את כל בקשתו רק ב"לב להבין משפט" ולא להוסיף לכך גם את הדברים הנוספים שאף להם זקוק הוא למען השלמות של "לב להבין משפט"? התשובה תובן היטב במשל:

שניים נדברו ביניהם לבצע עיסקה של רכישת דירה, האחד - מוכר, והשני - קונה. שווי הדירה נאמד בכחצי מיליון דולר, בהחלט עיסקה חשובה מאד. בין כך ובין כך, יושבים השניים ומדברים ביניהם ו'סוגרים' את הפרטים האחרונים, והם דנים מה כלול בעסקה ומה לא, המזגן - כלול או לא, הדוד שמש - כלול במחיר או לא כלול, וכך הם דנים ודנים ודנים. בפאתי הדירה באחד מן החורים והסדקים... שכבו להם מספר בקבוקים של חומרי נקיון וכן כמה כלי ניקוי כמטאטאים שמאטע'ס וכו' שבהחלט יכולים לסייע לבעל הדירה - החדש, לערוך נקיון עם כניסתו לדירה, ובראשו של הקונה חולפת לה מחשבה: אולי הוא יסכים להשאיר לי את השמאטע'ס האלו... אולי אני אשאל אותו אם הוא מסכים?... אבל, בפועל, למרות שברור שאם יבקש לקבל את הגרוטאות הללו אין שום ספק שהמוכר יואיל לתת לו אותם בחפץ לב, אבל הקונה כלל לא יבקש את זה, הוא יתבייש להעלות לשיחה נושא שכזה, ולמה?... כי עכשיו מדברים על 'מיליונים', וכי מתאים לדבר כעת על דברים שערכם הוא 'פחות משהו פרוטה'?! פשוט וברור שכלל לא יעלה על הדעת לדבר על דבר שכזה...

כשהקב"ה שאל את שלמה "מה אתן לך" והזדמנה לפתחו האפשרות לבקש שיזכה לתורה, שיהיה לו שכל להבין ולהשכיל וכו' ושלבו יהיה לב שומע משפט, באופן טבעי - מאליהם הפכו הכסף וזהב ושאר הדברים להיות כפחותי ערך כדברים שערכם אינו עולה על 'פחות משו"פ', וכיון שכך היה מעמדם של הדברים הללו עצל שלמה המלך הוא חש כי לא מתאים ולא ראוי להזכירם אפילו ברמז קל כאשר הוא מדבר עם הקב"ה ומבקש 'מיליונים' ובשעה שהוא מבקש מהקב"ה את אותו "לב שומע משפט" הנכסף! וכך היתה תשובתו של הקב"ה לשלמה: "יען לא שאלת את הדברים...!" בכך שלא אבית אפילו להזכירם בבקשתך, הוכחת בזה שאין שום דבר שהוא שווה-ערך אצלך מלבד אותו "לב שומע משפט"! אכן זו 'גדלות' וכשכר על כך הנני נותן לך גם את זה וגם את זה וגם את זה.

יתכן גם שמלבד השכר האמור, שילם לו הקב"ה שכר נוסף - מדה כנגד מדה. כתוב (מלכים א' י, כא) "אין כסף לא נחשב בימי שלמה למאומה". וכל-כך למה?? מדוע זכה שלמה שבימיו לא היה הכסף נחשב לכלום? משום שאצל שלמה גם הכסף שהיה לו לא נאמד אלא ב"שום-דבר"!... שהרי כנגד הכסף עמד הדבר הנשגב של "לב שומע משפט" אשר גימד את ערכו של הכסף והשפילו עד עפר... ולפיכך כשכר על יחס מוחשי זה שהיה קיים אצל שלמה המלך שילם לו הקב"ה במדה כנגד מדה שבימיו היה כסף לרוב כל-כך עד כדי שבאותם ימים לא היה כסף נחשב לכלום.

(ר' ח.ב.)